

Rigoletas

Siužetas

I VEIKSMAS

1 paveikslas. Puota Mantujos Hercogo rūmuose. Vienam iš dvariškių Hercogas pasakoja apie bažnyčioje jį sužavėjusią nepažįstamą mergaitę. Skamba garsioji Hercogo baladė “Nebus meilės, jei nėra laisvės”.

Kuprotas rūmų juokdarys Rigoletas, pastebėjęs Hercogo ir grafienės Čeprano pokalbį, tyčiojasi iš grafo Čeprano. Dvariškiai sužino naujieną – jų nekenčiamas juokdarys turi gražuolę meilužę! Tuo metu Rigoletas siūlo Hercogui pagrobti grafienę Čeprano, o su jos vyru susidoroti, pavyzdžiui, nukirsti jam galvą. Hercogui nepatinka tokie „pokštai“. „Tas pyktis, kurį sukėlei, tau gali smogti...“ – perspėja jis juokdarį. Rigoletas elgesiu pasipiktinę dvariškiai prisiekia jam atkeršyti.

Pasirodo grafas Monteronė, kuris kaltina Hercogą suvedžiojus jo dukrą. Rigoletas vėl žiauriai tyčiojasi. Monteronė kartu su Hercogu prakeikia ir Rigoletą: “Keršto šaukuiosi, pasaulio keršto, Dievo keršto. Ak, būkit jūs abu prakeikti!” Rigoletą apima siaubas.

2 paveikslas. Rigoletas skuba namo. „Tas senis mane prakeikė!“ – vis kartoja sau. Pakeliui sutinka samdomą žudiką Sparafučilę, siūlantį jam savo paslaugas. Rigoletas susimąsto: “Esam vienodi! Aš turiu liežuvį, jisai – durklą.” Jis kaltina žmones ir prigimtį dėl savo likimo: “O žmonės! O prigimtis! Bjauriu nevidonu jūs mane padarėt! (...) Aš nekenčiu jūsų, niekingi dvariškiai!”

Namuose Rigoletas susitinka su dukra. Matydama tėvą prislėgtą, Džilda prašo papasakoti apie savo negandas, apie save, jos mirusią motiną. „Esu tau tėvas, ir to pakanka“, – atsako Rigoletas. „Tikėjimas, šeima, tėvynė – visas pasaulis man esi tu!“ – sako dukrai. Rigoletas primygtinai prašo tarnaitės Džovanos saugoti Džildą ir draudžia dukrai išeiti iš namų.

Rigoletui išėjus, Džilda suglumusi: ji nuslėpė nuo tėvo, kad pamilo bažnyčioje sutiktą žavų jaunuolį. Netikėtai pasirodo Hercogas, kuris sakosi esąs vargšas studentas ir prisiekia Džildai amžiną meilę. Likusi viena, Džilda svajoja apie mylimąjį.

Tuo metu prie Rigoletų namų renkasi dvariškiai, kurie sumanė pagrobti Džildą manydami, kad ji – Rigoletų meilužė. Tamsoje jie susiduria su Rigoletu ir, norėdami išsklaidyti jo įtarimus, sako einą pagrobti grafo Čeprano žmonos. Rigoletas pasisiūlo eiti su jais. Jam uždedama kaukė ir užrišamos akys. Tolumoje pasigirsta Džildos pagalbos šauksmas. Rigoletas nusiplėšia kaukę ir su siaubu pamato, kad pagrobta jo dukra. Prakeikimas pildosi.

II VEIKSMAS

Rūmai. Hercogas pasipiktinęs – dingio jo žavi nepažįstamoji: grįžęs naktį į merginos namelį, sužinojo, kad ją kažkas pagrobė. Hercogas prisiekia pagrobėjams atkeršyti ir su liūdesiu galvoja apie Džildą – koki pažeminimą ji turėjo iškentėti! Grįžę dvariškiai pasakoja Hercogui apie savo nakties nuotykį – pagrobta Rigoletų meilužė. Hercogas, supratęs, kad tai Džilda, skuba pas ją: „Galinga meilė mane šaukia, pas ją aš lėkti privalau; vainiką savo atiduočiau, kad širdį šią paguost galėčiau.“

Įeina Rigoletas. „La la, la la, la la la la“, – apsimestina nerūpestinga dainele slėpdamas nerimą, jis ieško dukters. Supratęs, kad Džilda rūmuose, jis iš pradžių reikalauja, paskui nusižeminęs maldauja ją gražinti. Tačiau dvariškiai kurti.

Pasirodo Džilda. Rigoletas džiaugsmą atgavus dukrą aptemdo jos pasakojimas: Džilda prisipažįsta bažnyčioje sutikusi ir pamilusi Hercogą. Rigoletas prislėgtas: „Altorius... griuvo!“ „Verki dukrele, dukrele verki... Tavo rauda nuplauna mano širdį“, – liepia jis Džildai. Rigoletas pamato Monteronę. Staiga kyla mintis – tai jis, Rigoletas, įvykdys Monteronės prakeikimą ir atkeršys Hercogui. „Taip, keršto, baisaus keršto – tik to manoji siela trokšta...“ Džilda maldauja tėvo pasigailėti Hercogo.

III VEIKSMAS

Gūdi naktis, Sparafučilės smuklė. Rigoletas paprašė samdomo žudiko paslaugos. Jis atsiveda prie smuklės ir Džildą ir verčia ją stebėti, kaip hercogas meilinasi Sparafučilės seseriai Madalenai. Džilda kenčia: ji vis dar myli Hercogą. Rigoletas liepia jai persirengti vyriškais drabužiais ir vykti į Veroną.

Hercogo sužavėta Madalena prikalbina brolių pasigailėti jaunuolio, o nužudyti tą, kuris pirmas šią audringą naktį pasibels į duris. Sugrįžusi prie smuklės, Džilda šį pokalbį išgirsta ir nusprendžia žūti vietoj mylimojo. Gelbėdama Hercogą, ji pasibeldžia į žudiko duris.

Audra rimsta, grįžta Rigoletas. Gavęs maišą su lavonu, jis triumfuoja: pagaliau atkeršijo Hercogui! Staiga jis išgirsta nerūpestingai dainuojančio Hercogo balsą. Rigoletą apima siaubas. Atrišęs maišą, jis randa sužeistą Džildą. „Tenai... danguje, greta savo mamos... amžinybėje už jus... melsiuos“, – atsisveikina ji su tėvu ir miršta. „Dieve baisingasis! Ją pačią persmeigė mano teisėto keršto strėlė!“

Prakeikimas išsipildė.

SYNOPSIS

ACT I

Scene 1. During a feast in the Ducal palace, the Duke of Mantua confides to one of his courtiers his interest in a young unknown girl met casually at the church. In his famous ballad (*Questa o quella*) the Duke expresses his libertine morals: “There is no love without freedom”.

Overhearing a conversation between the Duke and the countess of Ceprano, the hunchbacked court buffoon, Rigoletto, mocks the cuckolded count of Ceprano. The courtiers are suddenly struck with the news: their invidious buffoon himself has a beautiful mistress! In the meanwhile, Rigoletto encourages the Duke to abduct the Countess and execute her husband, e.g. by decapitating him. The Duke reproves Rigoletto for always going too far with a “joke”: “This anger you elicited can smash you in the end...” Enraged by Rigoletto’s ribbings, the courtiers resolve to take vengeance on him.

The Count of Monterone arrives accusing the Duke of having dishonoured his daughter. Rigoletto makes jest of him. Monterone hurls a terrible curse at the Duke and his buffoon. Rigoletto recoils in horror.

Scene 2. Rigoletto is on his way home, still muttering about the curse. He is accosted by Sparafucile, a bravo, who offers his services. After Sparafucile leaves, Rigoletto broods that they are the same (*Pari siamo*): “We are equally skilled!... I with my tongue, he with the dagger”. He blames his own corruption on nature and men: “O men!... O nature!... If I am wicked, it’s all your fault...(…) I hate you, haughty courtiers!”

Rigoletto enters his house to be greeted by his loving daughter, Gilda. At seeing her father dishearted, Gilda begs him to tell her about his troubles, about himself and her late mother. “I am your father and that’s enough”, Rigoletto responds. He summons Giovanna, Gilda’s chaperone, and admonishes her to keep his daughter safe, while forbidding Gilda to leave the house. When Rigoletto leaves, Gilda is perplexed: she has lied to her father by not telling him that she fell in love with the handsome young man whom she met in the church. The disguised Duke sneaks in and presents himself as a poor student. The two exchange words of love, but the sound of footsteps makes the Duke leave. Left alone, Gilda rapturously thinks of her suitor’s name (*Caro nome*).

Meanwhile outside Rigoletto’s house, conspirators gather to abduct Gilda, believing her to be buffoon’s mistress. Suddenly Rigoletto appears in the darkness and is approached by the conspirators who try to dispel his suspicions by assuring that it is the countess of Ceprano they are abducting from the neighbouring house. He agrees and asks for a mask. While putting it on, they manage to blindfold him. When he hears Gilda’s cry for help from afar, Rigoletto tears his blindfold off to discover the deception: “Ah, the curse”, he cries, dismayed.

ACT II

Ducal Palace. The Duke is distressed: his mysterious beauty disappeared from the house, to which he returned later that night. He vows revenge on the abductors and laments over Gilda's tears (*Parmi veder le lagrime*). When the courtiers come to tell him about their night escapade – the abduction of Rigoletto's mistress, the Duke realizes the victim is Gilda and rushes off to 'comfort' her (*Possente amor*).

Rigoletto appears, feigning nonchalance with his careless "La ra, la ra, la la la ra", but furtively seeking signs of the whereabouts of his daughter. Realizing that Gilda is in the palace, he first requests for her return, and then falls to weeping and abjectly begs the courtiers to restore his daughter to him (*Cortigiani*). But to no avail.

Then Gilda herself rushes in and destroys her father's delight by confessing her lost honour. Gilda tells how she met the Duke in church and fell in love with him. Rigoletto is distraught: "The altar... collapsed!". "Weep, child, weep... your tears wash my heart clean", he bids Gilda. While Monterone is conducted to the gallows, Rigoletto is struck by the thought that it is he who will take out Monterone's curse and inflict revenge on the Duke (*Si vendetta*). Gilda pleads to spear him.

ACT III

Sparafucile's inn in the dead of night. Rigoletto has paid the bravo for his services. He takes Gilda in the vicinity of Sparafucile's inn to observe Duke's perfidy in seducing Maddalena, Sparafucile's sister. The Duke's famous song leaves no doubt about his low opinion of women (*La donna e mobile*). Gilda suffers: she remains in love with him regardless. Rigoletto sends her home to change into men's clothing and then flee to Verona.

Infatuated with the Duke herself, Maddalena pleads for young man's life and persuades her brother to kill the first person who knocks at the inn's door on this wild and stormy night. Gilda appears outside, and overhears their conversation. Determined to save the Duke's life at the expense of her own, she knocks at the door.

As the storm abates, Rigoletto returns, gleefully anticipating his revenge. Handed a sack with the dead body, he rejoices in his triumph. Suddenly he hears the frivolous song of the Duke. Horrified Rigoletto opens up the sack to find his wounded daughter. Dying she begs his forgiveness and says she will pray for him in heaven. "God atrocious! She was pierced by the arrow of my vengeance!", Rigoletto cries. The malediction fulfilled.